

'Moeders' blij met 'huwelijksgeschenk'

Nederlands geld biedt uitkomst in Argentijnse crisis

DOOR INEKE HOLTWIJK, de Volkskrant FEBRUARI 7, 2003

Vijf dagen na het huwelijk van prins Willem-Alexander en Maxima Zorreguieta is er 144.000 euro binnen voor een alternatief huwelijkscadeau. Het geld gaat naar acht mensenrechtenorganisaties in Argentinië. Hun grote kopzorg is niet het verleden, maar de toekomst.

Medisch antropoloog Dario Olmo heeft uren aan de telefoon gezeten. Zijn blik staat op onweer en het sleutelwoord is geld. De economische crisis die Argentinië beleeft, compliceert ook het functioneren van het Team van Forensisch Antropologen, een van de bekendste mensenrechtenorganisaties van Argentinië. Hoe moeten de rekeningen worden betaald als alle bankrekeningen zijn bevroren?

Hemelsbreed een kilometer verderop, op een bovenverdieping waar een groep Moeders van de Plaza de Mayo kantoor houdt, is de lucht ook zwanger van zorgen. Het nieuws over een inzameling voor nieuwe mensenrechtenprojecten in Argentinië is er met grote blijdschap ontvangen. Maar de zorgen over de dag van morgen overheersen.

Er is 144 duizend euro ingezameld voor het zogenoemde alternatieve huwelijkscadeau, officieel het Nationaal Geschenk Mensenrechten Argentinië geheten. Het geld gaat naar acht organisaties. Een daarvan is het Team van Forensisch Antropologen (EAAF naar de Spaanse afkorting), een van de best georganiseerde en bekendste groepen.

Voor de identificatie van de resten van slachtoffers van de dictatuur die later in massagraven zijn aangetroffen, riep de nieuwe democratische regering in 1984 Amerikaanse wetenschappers te hulp. Een van de Amerikanen, een bekend forensisch antropoloog, besloot langer in Argentinië te blijven en jonge Argentijnse archeologen, artsen en antropologen op te leiden. Zo ontstond het EAAF.

De Argentijnse antropologen gelden inmiddels wereldwijd als experts. Twee kamers in het kantoor in Buenos Aires dienen als skelettenarchief. Meer dan driehonderd skeletten die sinds 1986 zijn opgegraven zijn nog niet geïdentificeerd. Ze zitten in genummerde dozen, die de wanden van de kamers vullen.

Een skelet biedt inzicht in geslacht, vermoedelijke leeftijd, een eventuele zwangerschap, rechts- of linkshandig en de doodsoorzaak. Kledingresten, de vindplaats, maar ook aangiften en het politiebuletin vormen de andere stukjes van de puzzel.

'Elke week staat er wel iemand voor de deur met nieuwe aanwijzingen of vragen', zegt forensisch antropologe Anahi Ginarte. De laatste jaren zijn het steeds vaker de kinderen van de vermisten; vroeger waren het de ouders. De kinderen, inmiddels jonge volwassenen, hebben vooral vragen. Ze willen weten wat voor mensen hun ouders waren. Ginarte: 'Ze willen niet alleen de botten, maar ook een geschiedenis.'

Ook de Moeders van Plaza de Mayo zagen hun werk veranderen. Zij lopen nog steeds elke donderdagmiddag hun rondjes over het plein. Maar de Moeders weten diep in hun hart dat hun kinderen dood zijn en de kans op het terugvinden van de resten nihil is.

Net als de kans op veroordeling van de daders. Een aantal daders is al veroordeeld, maar heeft amnestie gekregen. Bovendien dekken amnestiewetten niet alleen vervolging af, maar ook een strafrechtelijk onderzoek naar veel misdrijven.

De bejaarde tot hoogbejaarde Moeders willen hun activiteiten overdragen aan de volgende generatie. De groep Moeders die geld uit Nederland zal ontvangen, is de Linea Fundadora (Oprichtingslijn), de kleinste, armste en minst radicale van de twee groepen Moeders van Plaza de Mayo.

Van dat geld willen ze een boek uitgeven over hun geschiedenis en een cursus over de mensenrechten organiseren voor jongeren. De rest is voor spandoeken en hulp aan zieke Moeders zonder geld. De economische crisis heeft namelijk ook tot gevolg dat uitkeringen en pensioenen zijn opgedroogd.

De Beweging van Oecumenische Kerken, een protestantse mensenrechtenorganisatie, wil met het geld uit Nederland een archivaris betalen. In de stoffige archieven van de organisatie liggen meer dan vierduizend aangiftes van familieleden van vermisten. De aangiftes maken deel uit van de officiële lijst.

Coordinator Arturo Blatezky wil de slachtoffers doorlichten op hun afkomst. In Italië loopt een proces dat familieleden van vermiste Italiaanse Argentijnen hebben aangespannen. De theoloog-dominee heeft 24 zaken gevonden van Argentijnen met Duitse wortels. Vier daarvan hebben geleid tot een proces op Duitse bodem. Het prinselijk huwelijk is een mooie aanleiding om de schijnwerpers te richten op de Nederlandse Argentijnen, meent Blatezky. Opportunisme? Welnee. 'Wij wilden dat altijd al. Pas nu is er meer interesse in Nederland.'

Blatezky is er zeker van dat er ook enkele Argentijnen met Nederlands bloed zijn verdwenen. Neem bijvoorbeeld Roberto Ricardo van Gelderen, advocaat van politieke gevangenen aan het begin van de dictatuur. Hij verdween in 1977. Er zijn bij Buitenlandse Zaken geen gevallen bekend van Nederlanders die zijn verdwenen. Dus Van Gelderen had waarschijnlijk geen Nederlands paspoort, maar slechts Nederlandse (voor)ouders. Maar Blatezky laat zich niet uit het veld slaan. 'Wij hopen dat Nederland het recht kan doen dat ons hier wordt ontzegd.'